

Wstęp

„Przekłady Literatur Słowiańskich” t. 9, część 3: *Bibliografia przekładów literatur słowiańskich (2017)* to kolejna już prezentacja bibliografii przekładów literatur: bułgarskiej, chorwackiej, czeskiej, macedońskiej, serbskiej, słowackiej i słoweńskiej na język polski oraz literatury polskiej na języki: bułgarski, chorwacki, czeski, macedoński, serbski, słowacki i słoweński, obejmująca tym razem rok 2017. Bibliografia — od 10 lat przygotowywana przez międzynarodowy zespół badaczy slawistów — daje świadectwo obecności literatur słowiańskich w kulturze polskiej oraz literatury polskiej w poszczególnych krajach słowiańskich, pozwalając spojrzeć na fakty translatorskie z punktu widzenia zmieniającej się sytuacji kulturowej, dostarcza wiedzy na temat komunikacji międzykulturowej, recepcji literatury obcej (słowiańskiej), wzajemnych, międzynarodowych kontaktów między Słowianami zachodnimi i południowymi, odzwierciedlając panujące w kulturach i literaturach tendencje.

Opracowane w niniejszym tomie przeglądy bibliograficzne tradycyjnie już uzupełniają artykuły przeglądowe i komentarze, dotyczące przekładów z poszczególnych literatur słowiańskich na język polski oraz literatury polskiej na inne języki słowiańskie, w których autorzy próbują spojrzeć krytycznie i analitycznie na twórczość przekładową, biorąc pod uwagę wzajemne kontakty literackie, potrzeby kultury przyjmującej, a także rolę tłumacza w akcie translacji. Z literatury bułgarskiej w Polsce (część: *Przekłady bułgarsko-polskie i polsko-bułgarskie*) proponujemy interesujące studium przypadku — omówienie przekładu na język polski, dokonanego przez Magdalenę Pytlak, nagrodzonej

Europejską Nagrodą Literacką powieści bułgarskiego pisarza Milena Ruskowa pt. *Wzniesienie* (*Възвишение*, 2011), uznawanej w rodzimym kręgu odbioru za nieprzekładalną. Przypadek ten traktować można jako ewenement w najnowszym bułgarsko-polskim dialogu literackim. Wśród komentarzy znajdziemy także artykuły przeglądowe poświęcone przekładom słoweńskiej poezji i prozy dla dzieci w Polsce (część: *Przekłady słoweńsko-polskie i polsko-słoweńskie*), poezji serbskiej w Polsce po 1990 roku (*Przekłady serbsko-polskie i polsko-serbskie*) czy literatury czeskiej w Polsce (*Przekłady czesko-polskie i polsko-czeskie*), odkrywające ich recepcję oraz funkcjonowanie w kulturze docelowej. Autorzy obejmują swoją refleksją różne obszary, wyjaśniają zawilości kulturowe i artystyczne, koncentrując się na dokonywanych w danym roku lub okresie makrowyborach translatorycznych, stopniu wzajemnej obecności literatur słowiańskich w świadomości literackiej kultur docelowych, przyczynach wyborów, przypuszczalnych funkcjach przekładu, kompetencjach językowych i pozajęzykowych tłumaczy, kondycji literatury i kultury przyjmującej, a także roli inicjatyw wydawniczych oraz roli tłumacza jako pomostu między dwoma kulturami.

Literatura polska, jak pokazują zestawienia bibliograficzne z 2017 roku, nadal cieszy się w krajach słowiańskich dużym zainteresowaniem i wzrastającą liczbą tłumaczeń. Odzwierciedlają tę tendencję teksty zamieszczone w niniejszym tomie, odkrywające istotną rolę polskiej literatury w kształtowaniu się innych literatur słowiańskich. Na aspekt ten zwrócono uwagę między innymi w artykule poświęconym przekładom reportaży Ryszarda Kapuścińskiego na język macedoński (*Przekłady macedońsko-polskie i polsko-macedońskie*). To ciekawe studium przypadku tłumaczenia swoistego gatunku, jakim jest reportaż, oraz jego funkcjonowania w świadomości zbiorowej macedońskich odbiorców. Autorka artykułu poszerza wiedzę na temat recepcji reportaży polskiego mistrza gatunku w Macedonii, koncentrując się na zmieniającej się współcześnie świadomości odbiorców przekładu, przyglądając się obranej przez tłumaczkę strategii translacji i podkreślając rolę tłumacza jako pełnoprawnego uczestnika w procesie literackim, ambasadora i legislatora przekładu równocześnie¹. O przekładach polskiego reportażu traktuje także artykuł przeglądowy zamieszczony w części dotyczącej tłumaczeń polsko-słowackich (*Przekłady słowacko-polskie i polsko-słowackie*), mówiący między innymi o nadrabianiu zaległości w recepcji tego gatunku we współczesnym słowackim horyzoncie odbioru. Przekłady polskich reportażyście cieszą się w Słowacji popularnością nie mniejszą niż przekłady literatury popularnej (powieść kryminalna czy powieść fantasy), co w znacznej mierze wynika z braku ugruntowanej w tym kręgu kulturowym tradycji lite-

1 Por. J. Jarniewicz, 2012: *Tłumacz jako twórca kanonu*. W: Idem: *Gościnność słowa. Szkice o przekładzie literackim*. Kraków, Znak, s. 23–33.

rackiej gatunku. Tłumaczenia reportaży Ryszarda Kapuścińskiego, Wojciecha Tochmana, Wojciecha Jagielskiego, Jacka Hugo Badera i innych, wydawane w ramach serii wydawniczej *Prekliati reportéri (Reporterzy wykluczeni)* przez założone w 2015 roku wydawnictwo Absynt, włączają ten gatunek w obieg literacki, komplementarnie uzupełniając literaturę docelową o brakujące ogniwa. Jest to zatem przykład, kiedy przekład staje się faktem kultury docelowej² inicjującym nowy model, nową propozycję języka literackiego i sposób „uprawiania” literatury³. O popularności gatunku reportażu wśród literatur słowiańskich świadczy też komentarz omawiający przekłady z kręgu polsko-czeskiego (*Przekłady czesko-polskie i polsko-czeskie*), uwzględniający, obok czeskich przekładów polskiej poezji, prozy czy dramatu, również tę formę literacką, która przewartościowuje modele literatury prymarnej i poszerza krąg jej tematycznych oraz językowych zainteresowań.

Na uwagę zasługują także zamieszczone w tomie artykuły rozpatrujące problem tłumaczenia poezji, która, jak pokazują zestawienia bibliograficzne, nie jest rodzajem współcześnie dominującym pośród wyborów translatorskich. Tym bardziej cieszy zainteresowanie poezją polską w chorwackim kręgu odbioru, której poświęcony został artykuł zamieszczony w części polsko-chorwackiej tomu (*Przekłady chorwacko-polskie i polsko-chorwackie*). Tekst traktujący o tłumaczeniu poezji jako przestrzeni osobistej i publicznej oraz jej funkcjonowaniu w sieci to kolejny obszar zainteresowania, który może zaciekać.

Zgromadzone w tomie komentarze — uzewnętrzniające różnice i podobieństwa między kulturami, określające ogólnie panujące w sekundarnym horyzoncie tendencje, również pole zainteresowań instytucji życia literackiego kultury przyjmującej (wydawnictwo, krytyki literackiej, czasopismo) — połączone z opracowaniami bibliograficznymi skierowane są do literaturoznawców, przekładoznawców — naukowców, krytyków, slawistów, a także studentów. Założeniem naszym jest ciągle poszerzanie obszaru badań oraz budowanie i podtrzymywanie wiedzy na temat ukazujących się współcześnie przekładów literatur słowiańskich, stanowiących ważną przestrzeń komunikacji międzykulturowej.

W niniejszym tomie, podobnie jak w poprzednich tomach bibliograficznych, zachowano podobne zasady oznaczeń i opracowania: brak tytułu oryginału zaznaczono jedną gwiazdką, brak nazwiska tłumacza — dwoma gwiazdkami, brak tytułu oryginału i nazwiska tłumacza — trzema gwiazdkami. Mimo usilnych starań autorów opracowań bibliograficznych nadal zdarzają się trudności

- 2 Por. I. Even-Zohar, 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim*. M. Heydel, tłum. W: P. Bukowski, M. Heydel, red.: *Współczesne teorie przekładu. Antologia*. Kraków, Znak, s. 197—203; A. Lefevre, 2009: *Ogórki Matki Courage*. A. Sadza, tłum. W: P. Bukowski, M. Heydel, red.: *Współczesne teorie przekładu...*, s. 223—246.
- 3 Por. J. Jarniewicz, 2012: *Tłumacz jako twórca kanonu...*, s. 27.

w poszukiwaniu tytułów oryginałów i nie zawsze udaje się do tych informacji dotrzeć. Za pomoc techniczną w opracowywaniu zestawień bibliograficznych dziękujemy studentkom Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego: Sylwii Frucz, Magdalenie Plech, Lucynie Przybycień i Hannie Kazidrodze.

Marta Buczek